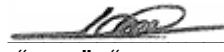

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

“Təsdiq edirəm”

Tədrisin təşkili və təlim texnologiyaları üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

 dos.Z.İ.Məmmədov
“ ” “ ” 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050705-Bitki mühafizəsi

Fakültə: Aqrar və mühəndislik

Kafedra: “Aqrar elmləri”

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərvericiləri fənni bitki mühafizəsi proqramı (Proqram Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 07.04.2011-ci il tarixli 546 nömrəli əmri ilə qrif verilmişdir). əsasında

Kodu: İPF-B25

Tədris ili: III (2024-2025)

Semestr: VI (Yaz)

Tədris yükü: Cəmi: 150 saat. Auditoriya saati - 45 (30 saat mühazirə, 15 saat laboratoriya)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 5

Auditoriya N: 315

Saat:

II. Adı, soyadı, elmi dərəcəsi və elmi adı: m.Məlikov Əlibağış Şamməd o.

Məsləhət günləri və saati: II- gün 14⁰⁰- 15⁰⁰

E-mail ünvanı: alibagish.malikov@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., Fizuli küç.70 ,

III.Tövsiyyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas:

1. Axundov T.M., Eyyubov B.B. Azərbaycanın mikobiotası. Bakı, 2008, 350 c.
2. Cəfərov İ. Ümumi fitopatologiya. Bakı: Elm, 2007, 392 s.
3. Cəfərov İ.H. Fitopatologiya (fənniniöyrənilməsinədəir metodik vəsait) Bakı: Elm, 2008, 184 s.
4. İbrahimov A.Ş., Abdulova Z.A., Mehdiyeva L.N. Mikologiya. Bakı: “Bakı Universiteti”, 2008, 324 c.
5. M.Timur Döken, Erkol Demirçi Mikoloji – 1, Atatürk Universiteti Ziraat fakültesi, Ofsettesisi, Erzurum, 2010, 91 c.
6. M.Timur Döken, Erkol Demirçi, Hüseyn Zengin Fitopatoloji. Erzurum: 2010, 256 s.
7. Головин П.Н., Арсеньева М.В., Тронова А.Т. Практикум по общей фитопатологии. Санкт-Петербург, изд. Лань, 2002, 288 с.
8. Попкова К.В. Общая фитопатология. М.: Агропромиздат, 1989, 362 с.
9. Məmmədova S.R., Xəlilov B.B. Kənd təsərrüfatı entomologiyası Bakı, Maarif. 1986
10. Ağayev B.İ. Ümumi entomologiya. Bakı: ADPU nəşriyyatı, 2004, (303 s.)
11. Мигулин А.А и др. Сельскохозяйственная энтомология. Колос, 1983
12. www. google.ru
13. www.dic.academic.ru
14. www. agroteh-garant.ru

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənnin tədrisi vacib deyil.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərvericiləri fənni ,fitopatologiya, entomologiya və biologiya elminin tərkib hissəsidir. Fitopatologiya — bitki xəstəlikləri, onların profilaktikası və ləğv edilməsi üsullarını öyrənən elmdir. Ümumi və xüsusi hissəyə bölünür.Bağ bitkilərin xəstəlikləri fəni kənd təsərrüfatı fitopatologiyası meyvə ağacların, və tərəvəz xəstəliklərini öyrənən meşə fitopatologiyası, dekorativ bitkilərin fitopatologiyası aiddir. Aqronomluğun tərkib hissəsi olan bu fənn kənd təsərrüfatı bitkilərinin xəstəliklərindən bəhs etməklə, zərərli orqanizmlərə qarşı mübarizə üsullarını da öyrədir.

Meyvə və qərzəkli bitkilərinin zərərvericilərini isə entomologiya (yunanca entomon-həşərat, loqos-elmdir)- elmi öyrədir.Entomologiya zoologiyanın bir hissəsi olmaqla başlanğıcını həmin elmdən götürmüş və onun əsasında inkişaf etmişdir.Müasir entomologiya elmi biologiyanın inkişaf edən ən mühüm sahələrindən biri olub, praktika ilə sıx bağlıdır və onun ümumi entomologiya , kənd təsərrüfatı , meşə ,tibbi və baytarlıq entomologiyası kimi müstəqil sahələri vardır.Entomologiya – bitki zərərvericiləri o, cümlədən bağ bitkilərin zərərvericilərinin, onların profilaktikası və məhv edilməsi üsullarını öyrənən elmdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII.Qiymətləndirmə: Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq meyarları nəzərə alınır.

1.Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.

-8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91-100 bal- əla (A)

81-90 bal-çox yaxşı (B)

71-80 bal- yaxşı (C)

61-70 bal- kafi (D)

51-60 bal –qənaətbəxş (E)

51-baldan aşağı- qeyri-kafi (F)

IX. Davranış qaydalarının pozulması:Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X.Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat , laboratoriya 15 saat. Cəmi: 45 saat.

N	Keçirilən <u>mühazirə</u> mövzuların məzmunu	Saat	Tarix
1	2	3	4
1	Mövzu: №1. Meyvə və qərzəkli bitkilərin xəstəlik və zərərvericilərin fənnin məqsəd və vəzifələri. Plan: 1. Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərverici fənninin vəzifəsi və məqsədi. 2. Meyvə qərzəkli bitkilərinin əhəmiyyəti və onlar haqqında ümumi məlumat. 3. Meyvə və qərzəkli bitkilərinə zərər vuran (göbələk, bakteriya, virus, fitoplazma və s.) patogenlər.	2	
2	Mövzu: №2. Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəliklərinə qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1. Xəstəliklərə qarşı aqrotekniki mübarizə üsulunun növləri. 2. Xəstəliklərə qarşı mexaniki və fiziki mübarizə üsulu. 3. Xəstəliklərə qarşı bioloji mübarizə üsulu. 4. Xəstəliklərə qarşı kimyəvi mübarizə üsulu. 5. Xəstəliklərə qarşı integrir mübarizə üsulu. 6. Xəstəliklərə qarşı karantin mübarizə tədbirləri.	2	
3	Mövzu: №3. Tumlu meyvə ağaclarının müxtəlif xəstəlikləri və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1. Almada unlu şəh xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 2. Armudda dəmgil xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 3. Heyva meyvələrinin daşlaşması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 4. Tumlu meyvələrdə bakterial xərçəng xəstəliyi və ona qarşı mübarizə.	2	
4	Mövzu: №4. Çəyirdəkli meyvə ağaclarının xəstəlikləri və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1. Çəyirdəkli meyvə ağaclarının moniliya yanığı xəstəliyi və onunla mübarizə. 2. Şaftalı yarpağının qıvrılması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 3. Çəyirdəkli meyvə bitkilərinin bakteriya, virus, fitoplazma xəstəlikləri onlarla mübarizə.	2	
5	Mövzu: №5. Qoz bitkisinin xəstəlikləri və onlarla mübarizə. Plan: 1. Qoz bitkisinin sarı dəmgil xəstəliyi və onunla mübarizə. 2. Qoz bitkisinin qəhvəyi dəmgil xəstəliyi və onunla mübarizə. 2. Qoz bitkisinin bakterioz və ağacların quruması xəstəlikləri və onunlarla mübarizə	2	
6	Mövzu: №6. Fındıq bitkisinin xəstəlikləri, onlara qarşı mübarizə. Plan: 1. Fındıq bitkisinin unlu şəh xəstəliyi və onunla mübarizə. 2. Fındıq bitkisinin kök çürümə xəstəliyi xəstəliyi və onunla mübarizə. 3. Fındıq bitkisinin mozauka virus və bakterial xəstəlikləri və onunlarla mübarizə.	2	
7	Mövzu: №7. Badam və şabalıd bitkilərinin xəstəlikləri, onlara qarşı mübarizə. Plan: 1. Badamda pas xəstəliyi və onunla mübarizə.	2	

	2.Badamda monilioz xəstəliyi və onunla mübarizə. 3.Badamda bakterioz xəstəliyi və onunla mübarizə. 4.Şabalıd ağaclarının kütləvi quruması,yarpağ yanığı,kif xəstəlikləri və onunlarla mübarizə.		
8	Mövzu :№8.Tumlu meyvə bitkilərinə zərər vuran həşəratlar və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1.Alma vergülşəkilli çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 2.Bənövşəyi çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 3.Qonur meyvə gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 4.Qırmızı alma gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.	2	
9	Mövzu:№9.Tumlu meyvə bitkilərinə zərər vuran kəpənəklər dəstəsinin nümayəndələri. Plan: 1.Alma çiçəkyeyəni və onunla mübarizə. 2.Alma şərqi meyvəyeyəni və onunla mübarizə. 3.Alma şüşəqanad kəpənəyi və onunla mübarizə.	2	
10.	Mövzu:№10.Çəyirdəkli meyvə ağacların zərərvericiləri və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1.Gavalı mənənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 2.Albalı milçəyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri. 3.Şaftalı şərqi meyvəyeyəni və ona qarşı mübarizə tədbirləri.	2	
11.	Mövzu:№11.Qoz bitkisinin zərərverici həşəratları və onlara qarşı mübarizə tədbirləri Plan: 1.Qoz iri mənənəsi və onunla mübarizə. 2.Qoz meyvəyeyəni və onunla mübarizə. 3.Qoz fırs gənəciyi və onunla mübarizə.	2	
12	Mövzu№12.Fındıq bitkisinin zərərverici həşəratları və onlara qarşı mübarizə tədbirləri. Plan: 1.Fındıq uzunburunu və onunla mübarizə . 2.Fındıq yarpaqyeyən böcəyi və onunla mübarizə. 3.Fındıq mənənəsi və onunla mübarizə.	2	
13	Mövzu:№13.Badam bitkisinin zərərvericiləri və onlarla mübarizə. Plan: 1.Badam toxumyeyəni və onunla mübarizə. 2.Badam bağacığı və onula mübarizə. 3.Badam bitkisinə zərər vuran zolaqlı meyvə güvəsi və onula mübarizə.	2	
14	Mövzu:№14.Püstə bitkisinin zərərvericiləri Plan: 1.Püstə qızıl böcəyi və onula mübarizə. 2.Püstə qabıq böcəyi və onula mübarizə. 2.Püstə güvəsi və onula mübarizə.	2	
15	Mövzu:№15.Şabalıd bitkisinin zərərvericiləri Plan: 1.Şabalıd uzunburnu və onula mübarizə. 2.Şabalıd meyvəyeyəni və onula mübarizə. 3.Şabalıd bitkisinə zərər verən üfunətli ağac ovan və onula mübarizə.	2	
	Cəmi:	30 s.	

Laboratoriya məşğələsi

s\ə	Laboratoriyanın mövzuları	saat	Tari.
1	Mövzu:№1. Meyvə və qərzəkli bitkilərin xəstəlik və zərərvericilərin fənnin məqsədi və onlarla mübarizənin növləri ilə laboratoriyada tanışlıq.	2	
2	Mövzu:№2. Tumlu və çəyirdəkli meyvə ağaclarının xəstəliklərinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
3	Mövzu:№3. Qoz bitkisinin xəstəliklərinin laboratoriyada öyrənilməsi.	2	
4	Mövzu:№4. Fındıq bitkisinin xəstəliklərinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
5	Mövzu:№5. Badam və şabalıd bitkilərinin xəstəliklərinin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
6	Mövzu:№6. Tumlu və çəyirdəkli meyvə ağaclarının zərərvericilərin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
7	Mövzu:№7. Qoz, fındıq və badəm bitkilərinin zərərvericilərin laboratoriyada öyrənilməsi	2	
8	Mövzu:№2. Püstə və şabalıd bitkisinin zərərvericilərinin laboratoriyada öyrənilməsi	1	
	Cəmi:	15s	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:Bu fənn çərçivəsində əsas meyvə və qərzəkli bitkilərin zərərvericiləri,onların inkişafı haqqında məlumat verilməlidir,onların idarə edilməsi metodları öyrədilməlidir.Xəstəliyin əlamətləri haqqında məlumat verilməlidir,xəstəliklərin müəyyən edilməsi bacarığı əşlanmalıdır.

XII.Fənn üzrə təlim nəticələri(FTN)

FTN1.Əsas meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlikləri və zərərvericiləri, onlara qarşı mübarizə tədbirləri bilmək.

FTN2.Tumlu,çəyirdəkli,gilmeyvə və qərzəkli meyvə bitkilərinin əsas zərərverici və xəstəliklərini tarla və laboratoriya şəraitində müəyyən edilməsi,onlara qarşı mübarizənin əsas şərtlərini mənimsəmək.

FTN3. Zərərverici və xəstəliklərin idarəetmə metodlarının əyani olaraq göstərməyi bacarmaq.

XIII.Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:**XIV. Kollektiv sualları:****I- Kollektiv sualları:**

- 1.Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərverici fənninin vəzifəsi və məqsədi.
- 2.Xəstəliklərə qarşı aqrotexniki mübarizə üsulunun növləri.
- 3.Xəstəliklərə qarşı mexaniki və fiziki mübarizə üsulu.
- 4.Almada unlu şəh xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 5.Armudda dəmgil xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 6.Heyva meyvələrinin daşlaşması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 7.Tumlu meyvələrdə bakterial xərcəng xəstəliyi və ona qarşı mübarizə.
- 8.Çəyirdəkli meyvə ağaclarının moniliya yanığı xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 9.Şaftalı yarpağının qıvrılması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 10.Çəyirdəkli meyvə bitkilərinin bakteriya , virus , fitopiazma xəstəlikləri onlarla mübarizə.

II- Kollektiv sualları:

- 1.Alma vergülşəkilli çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 2..Bənövşəyi çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri.

- 3.Qonur meyvə gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 4..Qırmızı alma gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 5.Alma çiçəkyeyəni və onunla mübarizə.
- 6.Alma şər q meyvəyeyəni və onunla mübarizə.
- 7.Alma şüşəqanad kəpənəyi və onunla mübarizə.
- 8.Gavalı mənənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 9.Albalı milçəyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 10.Şaftalı şər q meyvəyeyəni və ona qarşı mübarizə tədbirləri.

XV.İmtahan sualları:

I blok

- 1.Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərverici fənninin vəzifəsi və məqsədi.
- 2.Meyvə qərzəkli bitkilərinin əhəmiyyəti və onlar haqqında ümumi məlumat.
- 3.Meyvə və qərzəkli bitkilərinə zərər vuran (göbəlek, bakteriya, virus və s.) patogenlər.
- 4.Xəstəliklərə qarşı aqrotexniki mübarizə üsulun növləri.
- 5.Xəstəliklərə qarşı mexaniki və fiziki mübarizə üsulu.
- 6.Xəstəliklərə qarşı bioloji mübarizə üsulu.
- 7.Xəstəliklərə qarşı kimyəvi mübarizə üsulu.
- 8.Xəstəliklərə qarşı inteqrir mübarizə üsulu.
- 9.Xəstəliklərə qarşı karantin mübarizə tədbirləri.
- 10.Almada unlu şəh xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.

II blok

- 11.Armudda dəmgil xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 12.Heyva meyvələrinin daşlaşması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 13.Tumlu meyvələrdə bakterial xərcəng xəstəliyi və ona qarşı mübarizə.
- 14.Çəyirdəkli meyvə ağacların moniliya yanığı xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 15.Şaftalı yarpağının qıvrılması xəstəliyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 16.Çəyirdəkli meyvə bitkilərinin bakteriya , virus , fitopiazma xəstəlikləri onlarla mübarizə.
- 17.Qoz bitkisinin sarı dəmgil xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 18.Qoz bitkisinin qəhvəyi dəmgil xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 19.Qoz bitkisinin bakterioz və ağacların quruması xəstəlikləri və onunlarla mübarizə
- 20.Fındıq bitkisinin unlu şəh xəstəliyi və onunla mübarizə.

III blok

- 21.Fındıq bitkisinin kök çürümə xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 22.Fındıq bitkisinin mozayka virus və bakterial xəstəlikləri və onunlarla mübarizə.
- 23.Badamda pas xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 24.Badamda monilioz xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 25.Badamda bakterioz xəstəliyi və onunla mübarizə.
- 26.Şabalıd ağaclarının kütləvi quruması,yarpağ yanığı,kif xəstəlikləri və onunlarla mübarizə.
- 27.Alma vergülşəkili çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 28.Bənövşəyi çanaqlı yastıcası və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 29.Qonur meyvə gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 30.Qırmızı alma gənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.

IV blok

- 31.Alma çiçəkyeyəni və onunla mübarizə.
- 32.Alma şər q meyvəyeyəni və onunla mübarizə.
- 33.Alma şüşəqanad kəpənəyi və onunla mübarizə.
- 34.Gavalı mənənəsi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 35.Albalı milçəyi və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 36.Şaftalı şər q meyvəyeyəni və ona qarşı mübarizə tədbirləri.
- 37.Qoz iri mənənəsi və onunla mübarizə.

- 38.Qoz meyvəyeyəni və onunla mübarizə.
- 39.Qoz fır gənəciyi və onunla mübarizə.
- 40.Fındıq uzunburunu və onunla mübarizə.

V blok

- 41.Fındıq yarpaqyeyən böcəyi və onunla mübarizə.
- 42.Fındıq mənənəsi və onunla mübarizə.
- 43.Badam toxumyeyəni və onunla mübarizə.
- 44.Badam bağacığı və onula mübarizə.
- 45.Badam bitkisinə zərər vuran zolaqlı meyvə güvəsi və onula mübarizə.
- 46.Püstə qızıl böcəyi və onula mübarizə.
- 47.Püstə qabıq böcəyi və onula mübarizə.
- 48.Püstə güvəsi və onula mübarizə.
- 49.Şabalıd uzunburnu və onula mübarizə.
- 50.Şabalıd meyvəyeyəni və onula mübarizə.

Meyvə və qərzəkli bitkilərinin xəstəlik və zərərvericilərin fənnin – 050705 “Bitki mühafizəsi” ixtisasının tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Aqrar elmləri” kafedrasında müzakirə edilərək, təsdiq edilmişdir (“12”fevral 2025-ci il, protokol №06).

Fənn müəllimi:

m.Ə.Ş.Məlikov

Kafedra müdiri:

dos.İ.C.Kərimov